

De *Werkgroep Liturgie* denkt na over de vorm van de eredienst. Nog een keer wil ik graag samen met u kijken naar **liturgie, relipop en popmuziek** en de volgende gedachten met u delen ter overweging. Wat nu volgt is het vervolg van 'Samenspraak' september 2015 deel 1.

Relipop en popmuziek zouden bij uitstek 'laagdrempelig' zijn; geschikt voor laagdrempelige diensten. Ten eerste blijft het een feit dat die laagdrempeligheid dan alleen geldt voor de mensen die houden van dit soort muziek. Anderen houden er niet van. Voor die laatsten werpt deze muziek, dus, een drempel op.

Ten tweede suggereert dit, dat het klassieke kerklied minder laagdrempelig zou zijn of zelfs hoogdrempelig. Het klassieke kerklied varieert in moeilijkheidsgraad. Maar altijd is zij gecomponeerd voor het muzikaal-ongeschoolde volk in zijn volle breedte. En altijd, desnoods na enige oefening of herhaling, is zij uitstekend zingbaar voor jong en oud, laag of hoog opgeleid. De teksten vereisen vaak wel enige kennis in het geloof om ten volle te kunnen worden begrepen. In muzikaal opzicht is het klassieke kerklied naar zijn aard misschien niet naar ieders smaak, maar wel laagdrempelig. Daartegenover vereisen sterk syncopische reliposongs en popmuziek een ritmisch gevoel en vaardigheid. Lang niet iedereen bezit die. Dan komt het ervan, dat de mensen tijdens een dergelijk nummer een beetje mee hummen met de muziek. Of mensen luisteren alleen maar naar de band en de zanggroep. Mensen kunnen misschien afknappen op het saaie klassieke kerklied. Maar ook alleen emotioneel relipop of popmuziek is niet altijd en overal zingbaar.

Onze plurale gemeente kan gezien worden als een herberg. Diverse mensen zijn daar bij God onder de pannen. Bij gemeenten die een ondubbelzinnige kerkmuzikale cultuur hebben, is het probleem minder groot. Bij traditionele kerken, waarin de ene cultuur langzaamaan plaatsmaakt voor de andere, kun je meer problemen krijgen. Popsongs en popmuziek nemen gaandeweg steeds meer plaats in ten koste van het klassieke kerklied.

Er dient in een plaatselijke gemeente wel plaats te zijn voor alle volken, alle talen, alle etnische groepen. Dat is zelfs een theologisch principe. Bij de Maaltijd van de Heer is plaats voor iedereen. In de praktijk, echter, zal er in de samenkomst toch één manier van muzikale stijl overheersen; één taal overheersen. Niet iedere cultuur kan in de smaak vallen. De ochtenddienst dient breed toegankelijk te zijn voor de hele gemeente. Relipop en popsongs kunnen daarom beter geplaatst worden binnen middag- en avonddiensten.

Het hebben van een duidelijk en ondubbelzinnig kerkmuzikaal profiel is aan te bevelen. In kerkmuzikaal opzicht staan de neuzen van de gemeenteleden dan min of meer dezelfde kant op.

En welk kerkmuzikaal profiel zou dat dan moeten zijn? Waaraan moet kerkmuziek voldoen?

1. Kerkmuziek moet, afgezien van luistermuziek die uitgevoerd wordt door bijvoorbeeld een koor of instrumentaal ensemble, zingbaar zijn voor de gemeente. Dat stelt duidelijke beperkingen aan melodie en ritme.
2. Kerkmuziek moet uitvoerbaar zijn binnen duidelijke mogelijkheden (vakkundigheid van muzikanten, instrumentale mogelijkheden, aanwezigheid van een band).

3. Kerkmuziek moet aan de specifieke kwaliteitseisen voldoen die gelden binnen de gekozen kerkmuziek stijl van de gemeente. Voor het klassieke kerklied gelden andere eisen dan voor het populaire kerklied. Beiden hebben hun eigen maatstaven omtrent een juist gebruik van muzikale middelen en taalgebruik.

4. De muziek moet passen bij de inhoud van de tekst. Het oordeel hierover kan zeer verschillend zijn. Sommigen beweren dat er zelfs christelijke heavy metal¹ mogelijk is. Anderen ervaren de totale popmuziek ongeschikt vanwege associaties met de amusement- en massacultuur. Wanneer je in het computerspel 'Medal of Honor' als soldaat deelneemt aan de landing in Normandië speelt op de achtergrond niet de muziek van 'Tetris'. Dat zou de sfeer verpesten. We kunnen ons, dus, afvragen of popmuziek in de kerk wel de juiste gevoelens bij ons oproepen en ons zou helpen bij het bidden.

5. De muziek moet in een begrijpelijke (muzikale) taal zijn. Zij dient geschikt te zijn om de functie van het lied te kunnen uitoefenen bij de zanger/luisteraar. Dit betekent niet per se dat het lied moet aansluiten bij iemands smaak.

De aantrekkelijkheid van een gemeente ligt vooral in de overtuiging waarmee men de dingen doet. De gewone eredienst is de vitrine, het visitekaartje van de gemeente. Gelovigen zijn in de eerste plaats bijeen om God te danken en te worden opgebouwd in hun geloof. En daar proeven buitenstaanders iets van wat het geloof werkelijk voor ons betekent. Het is uiteindelijk de authenticiteit, de echtheid, van het normale gemeentelven die de missionaire dimensie bepaalt; hetzij van de reguliere, hetzij van de bijzondere erediensten. Belangrijk is dus vooral dat de kerkmuziek past bij het karakter van de gemeente.

Kerkmuziek dient gezamenlijk en samenbindend te zijn. Dat wil zeggen dat de kerkmuziek moet dienst doen voor de hele gemeente. Maar smaken en voorkeuren verschillen. Iedereen zal moeten accepteren dat we niet naar de kerk gaan om onze favoriete muziek te horen. Thuis kan iedereen beluisteren wat hij mooi vindt. Maar in de kerk moet muziek worden gebruikt die werkt voor de enkeling en de groep. Dat betekent dat we niet zozeer op zoek moeten gaan naar de grootste gemene deler van de smaak. We moeten zoeken naar de grootste gemene deler van de muzikale taal. Dan zullen we niet uitkomen bij de reli- en popmuziek. Hoewel die voor een meerderheid van de mensen vertrouwd in de oren klinkt. Nadrukkelijk aanwezig en breed gewaardeerde klassieke muziek klinkt nog steeds volop in allerlei tv-programma's, in veel films en zelfs in het stadion en beltonen van mobieltjes. Op sportvelden vanaf de tribune zingt het publiek vrolijke popliedjes naast het Wilhelmus en andere klassieke liederen.

We zoeken naar een kerkmuziek die aansluit bij het 'brede midden'; passend bij het karakter van onze gemeente. Die vinden we gebundeld in het Liedboek voor de kerken.

Er is daarom weinig reden om de traditionele kerkmuziek in te ruilen voor de eenzijdig op de beleving gerichte cultuur van de relipop en andere popmuziek. Nee, alles hoeft niet bij het oude te blijven. Geloof en kerk moeten meegaan met de tijd. Ontwikkeling moet er zijn. Die is er ook, óók in de klassieke kerkmuziek. Nauwelijks werkende liederen uit het Liedboek van 1973 zijn weggelaten uit het nieuwe Liedboek. Andere liederen zijn opgenomen uit repertoire dat zich na 1973 heeft verspreid. Te denken valt dan aan liederen van Huub Oosterhuis, gezongen uit Taizé en een aantal betere liederen uit de evangelicale traditie. Meer beleving en minder afstandelijkheid zijn daarom in dat nieuwe Liedboek terug te vinden. Klassieke kerkmuziek, overeenkomend met volksmuziek, werd vroeger muziek van het 'kerkvolk'.

¹ heavy metal: vorm van hardrock. In heavy metal wordt soms gezongen over eigen of maatschappelijke problemen, soms over godsdienst, soms over fictie of macabere onderwerpen.

De klassieke kerkmuziek kon altijd goed overweg met de wereldlijke volksmuziek. Componist Bernard Huijbers probeerde lichte muzikdelen samen te voegen in zijn muziek schrijven voor de kerk. Andere veel hedendaagse componisten van kerkmuziek zoeken ook naar goede wegen in dit opzicht. We zouden ons niet moeten overgeven aan de illusie, dat de weg van de kerk pop is. Botsende culturen kunnen hier alleen iets opleveren als die aangegaan wordt vanuit de klassieke kerkmuziek. Dus, door componisten die gevormd zijn door de klassieke kerkmuziek.

Blijven er nog enkele interessante vragen over: wat is het verband tussen kerkmuziek en theologie? Welk signaal geeft onze kerkmuziek af over ons godsbeeld? Welke soort kerkmuziek past bij onze kerk? Welk soort muziek vinden wij geschikt als gewijde muziek en wat zegt dat over ons en over 'Degene' aan wie wij onze muziek willen wijden? Wie staat er in de liturgie nu eigenlijk centraal: de mens? of God? De theoloog binnen onze gemeente, onze predikant, zou ons daarover meer uit de doeken kunnen doen. De predikant is immers daarin een deskundige.